

MILOŠ SLÁDEK
VÍTR jest ŽIVOT ČLOVĚKA

aneb ŽIVOT A SMRT
v české barokní próze

bídě vezdejšího života

1. Hle, nazí se rodíme z života matky naší a zase nazí tam se navrátiti musíme (Job 1), neb to všechno, co nám po smrti přátelé na tělo naše dají, poruší se; a když při veřejném vzkříšení povstaneme, co medle tehdáž mimo nahotu míti budeme?

2. A jaký jest medle život náš na zemi, kterýž se začíná s pláčem a kvílením, trvá v oudolí vezdejší bídy, v práčech, v souženích, v ouzkostech, v nemocech, v strachu, v zlosti, v hříších a v mnohých pokušeních, takže někdy jako v bahně, někdy jako v blátě, někdy jako v trní, někdy jako po skalách, někdy jako v sněhu, někdy jako v krupobití, někdy jako v nesnesitelném horku, někdy v nevyslovitelné zimě a někdy jako skrze ouzké žaláře musí duše naše, v tomto těle zavřená, pracně sobě pomáhati, a když k konci přichází, nic jinšího nenalezá, jen pláč a nařikání, kteréž se při smrti děje.

3. Ačkoliv ani toho neměli bychme zamlčeti, že začátek života lidského jest v nečistotě a v smradu, kdežto máter velikých bolestí zakušuje a s dítětem jako s nějakým hliněným neb sklenným nástrojem zacházeti musí. Nemáme tehdáž žádné známosti, žádné řeči, žádné síly, žádného křtaltu a žádných mocí, abychme sami jíti neb nětco činiti mohli. V čemž nás nerozumné hovada převyšují, kteréž se dokonalejší na svět rodí.

4. Všeckno potěšení, kteréž na světě nalzáme, jest zdraví. Neb kdo jest zdrav, také snadné nabývá přirozené síly, čerstvosti, krásy a jiných oučinkův tělesných. Ale když to má, tehdy naběhá se až do ustání, chtějice neb zbohatnouti, neb se jiným zalíbiti, jednáč v prachu, jednáč v dešti, jednáč po vodě, jednáč po zemi, jednáč skrze bláto, jednáč přes ploty, jednáč přes hory, jednáč skrz oudolí, jednáč po poušti, jednáč po moři. Jiní stavějí, jiní boří, jiní hledají zlata v potocích, jiní

kovy, jiní je rozpouštějí a zase kují, jiní sekají dříví, jiní lamají kamení, jiní sejí, jiní žnou, jiní štěpují zahrady, jiní vysazují vinice, jiní na štvání jedou, jiní lapají ryby, jiní tancují, jiní fechtují, jiní kupují, jiní prodávají, jiní se vadějí, jiní se tepou a bijí, jiní, kde mohou, osídějí, jiní fašle přemejšlejí, jiní osídla strojí, jiní lhou, až se praší, jiní pro pravdu násilí trpí, jiní se ženějí a vdávají, zejtra pak toho litují a se rozlučují. Sumou jak dlouho živí jsou, všickni se sstarají a fresují, nepozorující na to, že každý z nich smrt za pasem nosí, s smrtí do lože se klade, s smrtí k stolu se sazí, s smrtí chodí a jezdi i cožkoliv činí. Z té příčiny mudřec pozoruje na takové kvaltování, říká: Když jsem se díval na všechny skutky mé, a což ruce mé způsobily, a na práci, kterou jsem pracně vedl, shledal jsem, že všeckno jest marnost a trápení ducha a že nic není stálého pod sluncem.

5. Aníž jest jaký stav osvobozený od takových mizerných věcí, neb jak svěťští, tak duchovní, bohatí i chudí, páni i služebníci, muži i ženy, staří i mladí, pobožní i zlí, tak v létě, jako v zimě, tak v noci, jak ve dne, tak na jednom, jak na druhém místě, vsudy jsou svým zvláštním nedostatkům poddání. A kdo jest, aby se chlubití mohl, že jedinký den v radosti strivil, aby ho přitom náčá částka v svědomí nebodla? Neb jiným překáží hněv, jiné souží nezřízené žádosti, jiné pozdvihuje pejscha, jiné zarmucuje závist, jiné pohybuje náčá škoda, jiné prudí potupa, jiný špatným slovem, jiný nerovným pohleděním, jiný náčným tajným zármutekem snadně se pomíchá a nesnadně zase z toho vyveden bývá. Ach, žádný toho zapřítí nemůže, ale vyznati musí, že jako blahoslavenství světa smíšené jest s hořkostí a na pomíjející radost následuje zármutek, tak ovšem duchovního života běh, jakkoliv svatý, má své pokušení, nesnaze a outrpnosti; odkudž Šalomoun vyznal, že každý smích s bolestí smíšený jest a radosti časné skonávají se v žalosti. Není v tomto vezdejším živobyťí žádného odpočinutí, buď že bdíme, neb spíme, ano, i tehdáž, když se člověk nadává velmi bezpečným býťí, toť nenadále přichází zarmoucení, někdy od

někdy od známých, někdy od věcí přivtělených; a co kdybychme rozličné příběhy, všelijaké nemoci, nátlaky a kvalitování vyčítali, skrze něž my, bídní lidé, ze všech stran soužení býváme. Neb den ode dne přirození mdlí, takže i ty věci, které předtím lékařství užitečné byly, již nyní škodlivé se nalezejí, a tak nejen malý, ale i velký svět ošedivěl, a čím starší bývají, tím víceji přirození svému pro hříchy ubližují.

6. Co se pak sešlého věku tkne, málo jest lidí, kteříž padesáte let dosahují, a ještě méněji těch, jenž s šedesáti léty chlubiti se mohou, a jestli tak daleko člověk dožije, co medle jiného za podíl má, jen že mnoho bídy a nešťastných příběhův pamatuje? Tu již hlava tíží, srdce se třese, ducha ubývá, prsy se ouží, hrdlo syptí, usta se ruší a zapáchají, zuby prachnivější, tvář a čelo se krčí, osoba se hrbí, oči se zatmívají, oudové se třesou, z nosu kape, vlasy se tratí a lysiny přibývá, uši zaléhají, chrkání a flusy se množí a všeckno starého mrzí, hned se rozhněvá, nerád se smíří, snadně uvěří klevetnému jazyku a dlouho v podezření drží, bývá skrbný, skoupý, nevrlý, lakomý, smutný, rád sobě stěžuje, nerád jiných poslouchá a spěšně v řeč se plete, mladými pohrdá a staré zvelebuje, přítomné věci tupí a na pomínlé se rozpomíná, často vzdychá, řihá, kejchá, chroptí, smrká, jest všečen mdlý a lenivý, ovšem nedostatečný a všechněm obtížný až do smrti.

Pročež svatý Augustýn takto mluví: Ó všemohoucí Bože, mněť se jistě v tomto životě stejště, neb nic jiného nenalezám, jen jakés strašné putování. Ach, tento život jest ovšem bídy plný život, všečen nestálý a nejistý život, trpký, nuzný, těžký a nečistý život, v němž zlostní a bezbožní se sílí a pobožní utiskují, tento život jest královna zpurných a pyšných, kdež jest plno drsnatosti, bludu a nepravosti, takže víceji smrtí než životem slouti může, neb každého okamžení umíráme skrz mnohé křehkosti, nestalosti a rozličné cesty k smrti.

Může-liž to za život jmíno býti, že v tomto světě živi jsme, kdež jednáč vlhkostmi otikáme, jednáč bolestmi vysýcháme, jinde přílišná horkost souží, jinde povětří nakažuje, jinde jid-

hned nato rozkošná krmě přeplňuje, žerty a šprymy k lehkosti pohybují, zármutkové tělo vysušují, strach a děšení kormouti a zase bezpečnost rozpustilost působí a zavozuje. Bohatství plodí pejchu a chudoba příliš tlačuje. Mladost jest svyvolná a starost snižuje. A na to všeckno následuje ukrutná smrt, a jest-liže jaká radost v tomto životě řečená býti může, ona tomu všemu konec činí. Takže jak pomíneme živi býti, hned nížádný nás nevšímá rovně, jako bychme nikdy nebyli. Nicméně takové jest porušené a pokažené přirození lidské, že mnozi divajíce se na to, co se jiným děje, a okušující sami této vezdejší strasti, předce však ten marnosti koflík tak jim chutná, že jako opilí lidé na všeckno zapominají a těm podvodným důměním a lakáním těla velmi snadně se zajímati dávají. Ach, ach, málo jest těch, kteří milostí Boží opojení těch ohyžd, šeredností a osidel se štítí. Mluví tehdy dále svatý Augustýn takto: Ach, Pane zástupův, kdo jsem já, abych s tebou mluvil? Běda mně, ó Hospodine, jestliže se nade mnou nesmiluješ! Ach, Spasiteli můj, já to patrně vidím, že nic jiného nejsem, jen smradlavá mrcha před obličejem tvým. Já jistě poznávám to, že jsem ten ošklivý pokrm červův a žízal země. Ach, tělo mé jest jako nějaká nádoba plná smradu a ohavnosti, kteréž ohněm čistěné býti musí. Ach, nešťastného mne podle těla! neb jsem narozen z ženy, abych maličký čas na světě se okázal jako květ zjara, jako pára nad hrncem a jako vystřelená v povětří střela. Ale to by ještě cos nádherného bylo, než já tělem mým podobím se nerozumným životčichům zemským a hovaďům. Ach, ach, co jsem já? Jsem tmavá propast, přebídná země a prach, nímž vítr zmítá. Jsem syn hněvu, neužitečná nádoba k potupě a k pohanění, narozený v nečistotě, vychován v bídě a lopotách a umřítí musím v ouzkostech. Ach, nyní jsem přebídný člověk, a co potom budu? Hnoji budu podobný a naplním jámu červům. Takhle jsou ti nádherní synové světa otrokové smrti, že jiného vodou zalívá, jiného střelou proniká, jinému osidlo na krk vloží, jiného ohněm spálí, jinému nastrojí litou zvěř, jiného hladem umoří, jiného žízni z světa sprovodí, jinému připraví

kém loži, jinému vprostřed rozkoší přeřeze život, jiného za stolem, jiného v kostele, jiného na koni, jiného v zbroji, jiného na poli, jiného v městě, jiného uprostřed dobrých přátel, jiného v lese, jiného zrána, jiného navečer, jiného o poledni, jiného před polednem, jiného v mladosti, jiného v starosti po vůli Boží rani, vynímá, na máry klade, pod zem strká a nedá žádné citací, kdy přijítí chce, ale když nejmuň člověk na smrt myslí, toť ona s ním se k soudu těpí.

Solamen aegrotantium aneb Duchovní těšení všem lidem stonajícím, též velebným P. P. farářům i jiným správcům duchovním, kteříž lidské duše při posledním čase sobě poručené mívají, velmi potřebné a užitečné..., 1674

Příprava k dobré smrti

Způsob lásky

 Bože lásky, k čemu mám srdce než k milování tebe, pravím, jenžs mé svrchované dobré, první můj začátek a poslední můj konec, v němžto se nachází všecko dobré, což ho koli lze žádati. Ty jsi mi učinil, cokoli sem, dal, cokoli mám, od něhož čekám, čeho se naději. Ty, jenžs nikdy nepřestal hned od první chvíle mého početí až podtud tvá dobrodiní vylévatí a na tom dostis neměl, vele, aby všecko mi sloužilo, ale co jest víceji, sebe samého, Otce, Ducha svatého (ó převelebná Trojice!) dal si, abys byl mou silou, mzdou, pokrmem, vykoupením, učitelem, osvícením, chotěm a vším, na čez sem nemohl ani pomyslití.

Však nechci, abys mi osobně byl to, co jsi, abych nebyl veden neb radši dohnán k milování tebe pro znamení milování, kterážs mi dal, jemužto rovného není. Nejsi-li ty nejvyšší dobré, počáteční krása, studnice a proud všech libostí, obraz vší dokonalosti, svrchovaně dobrý, neskončeně moudrý, mocný, lásky hodný, jenž...

žádného užítku z toho neočekávaje? Slovem, pravím, nejsi-li ty ten, v němžto není žádného nedostatku, jemužto se nedá nic ani samým naším myšlením přidati? Jestliže stvoření tak milujeme, protože mají nětco dobroty, moci neb jiné chvály, nejsou-li toliko potůčkové a stok z tvé největší dobroty, paprskové z tvého věčného světla, jiskřičky z tvé lásky, oučastenství skrovné a malé z tvé neskončené dostatečnosti a dokonalosti přicházející?

Proč bych tě tedy neměl milovati, ó dobroto bez konce? Ó moc, jížto není rovné! Krásu nevystižitelná a cili všeho milování! Což by mi prospělo mítí rozum, než abych tě poznal, vůli, abych tě miloval, pamět, abych na tě samého pamatoval? Ó kýž sem tě dříve poznal, stará i nová dobroto! Ó kýž sem (pravím) měl lásku tak rychle k milování tě, jakoužto sem měl k milování sebe! Ó kýž mám tak velikou jako serafinové a všickni nebeští měšťané! Ó kýž tě mohu milovati tolika srdci, kolik krupějí vody spadá na zemi! Ale poněvadž není jiné lásky, která by tě, jak jsi zasloužil, milovala krom tvého Božského a podstatného, věčného a neskončeného milování, Pane můj, to já tobě obětuji a rád sem předce některou býti, která by k dostatečnému milování tebe vždy stačila. Náramně se raduji, znaje tebe býti nejlepšího, nejmoudřejšího, nejdokonalejšího, protož že nelze nic dokonce k tvým dokonalostem více přidati. Řekl sem: Bůh můj jsi ty, poněvadž mého dobrého nepotřebuješ. Pakli bys (ač možné není) mohl potřebovati, radoval bych se i na prach ztlučen a v nic obrácen býti, abys ty byl ještě větší.

Přední křesťanského člověka starost. To jest Časná a blízká příprava k dobré smrti, k tomu způsob a hotovost umírání a skonání..., 1644